

I

ACTE PRIMER

Un racó del parc a la propietat de Sorin. Una ampla avinguda que s'endinsa fins al fons del parc, cap al llac. Al mig de l'avinguda, de manera que el llac no es pot veure, hi ha muntat un escenari per una representació casolana. A esquerra i a dreta del cadafal hi ha uns matolls. Algunes cadires i una tauleta. El sol s'acaba de pondre. Dalt de l'escenari, rere del teló, IAKOV i alguns treballadors; se sent tossir i soroll de cops. MAIXA i MEDVEDENKO apareixen per l'esquerra; vénen de passejar.

MEDVEDENKO: ¿Com és que sempre aneu vestida de negra?

MAIXA: Porto dol per la meva vida. No sóc feliç.

MEDVEDENKO: Però ¿per què? (*Reflexionant.*) No us entenc... Teniu salut... El vostre pare no és ric, és cert; però està ben situat. La meva vida sí que és dura... Només guanyo vint-i-tres rubles al mes, i encara m'he de pagar la jubilació. I no porto pas dol, jo.

S'asseuen.

MAIXA: No és qüestió de diners. Els pobres també poden ser feliços.

MEDVEDENKO: En teoria, sí; però mireu com resulta a la pràctica: a casa, hi ha la mare, jo, dues germanes i un germanet, i el sou és de vint-i-tres rubles. Hem de menjar i beure, ¿no? I hem de comprar te, i sucre... ¿I el tabac? Ja em direu com es pot fer!

MAIXA, mirant cap al cadafal: Aviat començarà la funció.

MEDVEDENKO: Sí. Actua la senyoreta Zaretxnaia, i, l'obra, l'ha escrita Konstantin Gavrilovitx. Estan enamorats, i avui les seves ànimes es fondran en un sol impuls creatiu. La meua i la vostra, en canvi, no tenen ni un punt de contacte. Mireu: jo us estimo, i és aquest, el neguit que em fa sortir de casa: cada dia faig sis verstes a peu per venir-vos a veure, i sis més de tornada... I tot per no obtenir res més que indiferència de la vostra part. Però ja ho entenc. No tinc gaires diners, i he de mantenir una família. ¿Qui pot tenir ganes de casar-se amb algú que amb prou feines es pot mantenir a si mateix?

MAIXA: Ximpleries. (*Ensuma tabac.*) Els vostres sentiments m'entendreixen; però no us puc correspondre. Aquesta és la veritat. (*Li allarga la tabaquera.*) Teniu, ¿en voleu?

MEDVEDENKO: Ara no em ve de gust. (*Pausa.*)

MAIXA: Quina xafogor! Em sembla que aquesta nit hi haurà tempesta. Vós només parreu de filosofia o de diners. Segons vós, no hi ha desgràcia més gran que la pobresa; però jo penso que és mil vegades millor anar esparracat i demanar caritat que... Bah, tampoc no m'entendríeu...

Entren per la dreta SORIN i TREPLIOV.

SORIN, *recolzat en el bastó*: Què vols que et digui, noi! El camp no està fet per mi i és evident que no m'hi acostumaré mai. Ahir a la nit, me'n vaig anar al llit a les deu, i aquest matí m'he despertat a les nou amb la sensació que, de tant dormir, el cervell se m'havia enganxat al crani, ¿saps? (*Riu.*) Havent dinat m'he tornat a quedar adormit, i ara estic completament baldat, com si hagués tingut un malson.

TREPLIOV: És clar, perquè tu ets un home de ciutat. (*Veu MAIXA i MEDVEDENKO.*) Escolteu, ja us avisarem quan la representació estigui a punt de començar; però ara no us hi podeu pas quedar, aquí. Aneu-vos-en, feu el favor.

SORIN, *a Maixa*: Maria llinitxna, sisplau, digues al teu pare que deixi el gos deslligat, perquè, si no, lladra, i la meva germana no pot dormir en tota la nit.

MAIXA: Digueu-li vós mateix, al meu pare; jo no ho faré pas... Amb el vostre permís. (*A MEDVEDENKO.*) Anem!

MEDVEDENKO, *a TREPLIOV*: Aviseu-nos abans de començar. (*Surten MAIXA i MEDVEDENKO.*)

SORIN: Total: que tornarem a tenir gos tota la nit. És curiós: mai no he pogut viure al poble de la manera que m'hauria agradat. Abans solia agafar un mes de vacances per venir aquí a reposar, ja m'entens... Però només d'arribar, començaven a atabalar-me amb tantes beneiteries, que el primer dia ja tenia ganes de tocar el dos. (*Es posa a riure.*) Quan era l'hora de marxar, sempre estava content... Però ara, noi, estic jubilat, i ¿on puc anar? M'he de quedar, tant si m'agrada com si no.

IAKOV, *a TREPLIOV*: Konstantin Gavrilovitx, ens en anem a banyar.

TREPLIOV: Bé, però d'aquí a deu minuts, tothom al seu lloc. (*Mira el rellotge.*) Començarem puntuals.

Surt.

IAKOV: Molt bé!

TREPLIOV, recorre el cadafal amb la mirada: Aquí tens el teatre. El teló, l'escenari, i després, l'espai buit. Res de decorats: només el llac i l'horitzó. Alçarem el teló a dos quarts de nou en punt, tan aviat com surti la lluna.

SORIN: Magnífic.

TREPLIOV: És clar que, si la Nina Zaretxnaia fa tard, ens quedarem sense aquest efecte. Ja hauria de ser aquí. El pare i la madrastra no li treuen els ulls de sobre, i li és tan difícil sortir de casa com fugir d'una presó. (*Li posa bé la corbata.*) Tens la barba i els cabells desordenats. Potser te'ls hauries de tallar, ¿no trobes?

SORIN, es pentina la barba: És la tragèdia de la meua vida. Fins i tot de jove, tenia aspecte de borratxo, ja m'entens. Les dones no se n'han enamorat mai, de mi. (*S'asseu.*) ¿Per què sempre està de mal humor, la meua germana?

TREPLIOV: ¿Per què? Doncs perquè s'avorreix. (*Se li asseu a la vora.*) I per gelosia. Ara està contra tot, contra mi, contra la representació i contra la meua obra; i tot perquè no és ella la que actua, sinó la Nina Zaretxnaia. Encara no se l'ha llegida, la meua obra; però ja la detesta.

SORIN, riu: Són imaginacions teves, t'ho asseguro...

TREPLIOV: No suporta que, fins i tot en un escenari tan petit, triomfi la Nina Zaretxnaia en comptes d'ella. (*Mira el*

rellotge.) La meva mare és un cas psicològic ben curiós. No hi ha dubte que té talent: és intel·ligent, és capaç de plorar quan llegeix un llibre, pot recitar tot Nekrasov de memòria, cuida els malalts com si fos un àngel; però si, davant seu, alabes la Duse, no vulguis saber com s'ho agafa. Només ella es mereix els elogis, només ella pot ser el tema dels articles del diari; tothom té el deure de quedar extasiat i admirat del seu paper a *La dama de les camèlies*, o bé a *L'embraguesa de la vida*... Però com que aquí, al camp, li falta aquesta droga, resulta que s'avorreix i s'enrabia, i, en conseqüència, som nosaltres, els enemics, els que en tenim la culpa. A més a més, és supersticiosa: li fan por tres espelmes enceses i el número tretze. I avara! En té setanta mil en un banc d'Odessa —ho sé de bona font—; però demana-li que et deixi un ruble, i veuràs com es lamenta.

SORIN: Et poses neguitós perquè se t'ha ficat al cap que la teva obra no li agrada. Tranquil: la teva mare t'adora.

TREPLIOV, arrencant els pètals d'una flor: M'estima, no m'estima; m'estima, no m'estima; m'estima, no m'estima. (*Es posa a riure*.) Ho veus, la meva mare no m'estima. Sé molt bé que li passa! Té ganes de viure, d'estimar, de posar-se bruses de colors... Jo ja tinc vint-i-cinc anys, i contínuament li recordo que ja no és jove. Quan jo no hi sóc, només té trenta-dos anys; però quan hi sóc en té quaranta-tres, i és per això que m'odia. També sap molt bé que el teatre em deixa fred. Ella estima el teatre, s'imagina que està al servei de la humanitat, de la causa sagrada de l'art; però, per mi, el teatre que es fa ara no és res més que rutina i prejudicis. Quan s'alça el teló, i en una habitació de tres parets, il·luminada amb llum artificial, perquè és de nit, aquests grans talents, sacerdots

del temple de l'art, fan veure que mengen, beuen, estimen, caminen, i que van ben vestits; i quan, d'aquestes escenes i frases trivials, s'entossudeixen a extreure'n una moral, una moral petita, una moral d'estar per casa i fàcil de digerir; quan amb mil variacions sempre em serveixen les mateixes coses, les mateixes coses i les mateixes coses, aleshores m'he de posar a córrer, a córrer, igual com corria Maupassant per fugir de la Torre Eiffel, perquè tanta vulgaritat li oprimia el cervell.

SORIN: Però no podem pas prescindir del teatre.

TREPLIOV: S'han de trobar formes noves. Necessitem formes noves, i, si no les sabem trobar, val més que ho deixem córrer. (*Mira el rellotge.*) Jo me l'estimo, la meva mare; me l'estimo de tot cor; però porta una vida desordenada; està obsedida per aquest escriptor; el seu nom surt constantment als diaris, i ja n'estic cansat. Reconec que, a vegades, només em fa parlar així l'egoisme típic d'un home qualsevol; em sap greu que la meva mare sigui una actriu famosa, i penso que si fos una dona normal i corrent, em sentiria més feliç. ¿Vols una situació més desesperada i estúpida que aquesta? La meva mare rep visites contínuament; convida les celebritats més grans, les actrius i els escriptors més famosos; i, entre ells, jo no hi pinto res, només jo no sóc ningú. Em suporten perquè sóc el seu fill. ¿Qui sóc, jo? ¿Què sóc, jo? Vaig deixar la universitat al tercer curs per una sèrie de circumstàncies que no fan al cas; no tinc diners... Segons el meu passaport, sóc un petitburgès de Kíev. El meu pare també ho era, un petitburgès de Kíev, però ell era un actor famós. Així que, cada vegada que tots aquells artistes i escriptors reunits a la sala em dirigeixen les seves benèvoles atencions, em fa tot

l'efecte que amb la mirada mesuren la meua insignificança...
Els endevino els pensaments, i em sento humiliat...

SORIN: Per cert, digue'm quina mena d'home és aquest escriptor. No hi ha manera de saber-ho: no parla mai!

TREPLIOV: És un home intel·ligent, senzill, una mica trist, ¿saps? Molt honest. Encara no ha fet quaranta anys però ja és famós, i ha tastat tot el que ha volgut. Pel que fa a les seves obres... ¿Com t'ho diria? Té una certa gràcia; no li falta talent... Però... si has llegit Tolstoi o Zola, ja no et queden ganes de llegir Trigorin.

SORIN: Doncs a mi, noi, els escriptors m'agraden. Temps enrere hi havia dues coses que desitjava apassionadament: casar-me i arribar a ser un home de lletres; però no me'n vaig sortir, ni de l'una ni de l'altra. Sí; al cap i a la fi, sempre és agradable ser escriptor, ni que siguis un escriptor menor.

TREPLIOV, para l'orella: Sento passos... (*Abraça l'oncle.*) No puc viure sense ella... Fins i tot m'encanta el soroll que fa quan camina... Sóc bojament feliç. (*Va ràpidament a trobar NINA ZARETXNAIA, que acaba d'entrar.*) La meua fada, el meu somni...

NINA, agitada: No he fet tard, ¿oi?... No, segur que no he fet tard.

TREPLIOV, li besa la mà: No, no, no...

NINA: Tot el dia que estic nerviosa. Tenia tanta por! Tenia por que el meu pare no em deixés venir... Però se n'ha anat amb la meua madrastra. El cel es tornava vermell, la lluna ja estava a punt de sortir, i jo he vingut fustigant els cavalls

tota l'estona... (*Es posa a riure.*) Però estic contenta. (*Prem la mà de SORIN amb força.*)

SORIN, rient: Em sembla que aquests ulls han plorat... Vinga, vinga! Això no està gens bé!

NINA: No és res... Mireu com em costa respirar. He de marxar aviat. Ja cal que ens afanyem. Però, sisplau, no em feu arribar tard a casa... No puc, no puc... El meu pare no ho sap, que sóc aquí.

TREPLIOV: Au, vinga, que ja és hora de començar. Hem de cridar a tothom.

SORIN: Eh... ja hi vaig jo. Només serà un minut. (*Se'n va cap a la dreta mentre canta.*) «A França dos granaders...» (*Mira al seu voltant.*) Una vegada em vaig posar a cantar, així com ara, i un col·lega procurador em va dir: «Excel·lència, teniu una veu realment forta...» Després s'hi va repensar i va afegir: «Però... desagradable.» (*Es posa a riure i se'n va.*)

NINA: El meu pare i la seva dona no em deixen venir. Diuen que sou una colla de bohemis... Els fa por que vulgui ser actriu... I a mi, aquest llac, m'atreu com a una gavina... Tinc el cor ple de vosaltres. (*Mira al voltant.*)

TREPLIOV: Estem sols.

NINA: Sembla que hi hagi algú...

TREPLIOV: No hi ha ningú. (*Es besen.*)

NINA: ¿Quin arbre és, aquest?

TREPLIOV: Un om.

NINA: ¿I què ho fa, que sigui tan fosc?

TREPLIOV: Ja vespreja, i totes les coses s'enfosqueixen. No te'n vagis tan aviat, sisplau.

NINA: Ho he de fer.

TREPLIOV: ¿I si jo vingués a casa teva, Nina? M'estaré tota la nit al jardí mirant la teva finestra.

NINA: No pot ser, el vigilant et veuria. I a més a més, el Tresor encara no et coneix gaire, i lladraria.

TREPLIOV: T'estimo.

NINA: Ssst...

TREPLIOV, se senten passos: ¿Qui és? ¿Ets tu, Iakov?

IAKOV, rere el cadafal: Sí, senyor.

TREPLIOV: Tothom al seu lloc. Ja és hora de començar. ¿Ja surt la lluna?

IAKOV: Sí, senyor.

TREPLIOV: ¿Ja tens l'esperit de vi? ¿I el sofre? Quan apareguin els ulls vermells s'haurà de sentir olor de sofre. (A NINA.) Passa, tot està a punt. ¿Estàs nerviosa?

NINA: Sí, molt. Però no per la teva mare... No és ella la que em fa por... Trigorin, en canvi... M'espanta i em fa vergonya actuar davant seu... Un escriptor tan famós... ¿És jove?

TREPLIOV: Sí.

NINA: I escriu uns contes tan meravellosos!

TREPLIOV, fredament: No ho sé; no els he llegit.

NINA: És difícil interpretar la teva obra. No hi ha personatges vius.

TREPLIOV: Personatges vius! La vida no s'ha de representar tal com és, ni com hauria de ser, sinó tal com la veiem en els somnis.

NINA: Però hi ha poca acció; tot són paraules i paraules, i a les obres de teatre, penso jo, l'amor és imprescindible...
(*Surten tots dos per darrere el cadafal.*)

Entren POLINA i DORN.

POLINA: Comença a fer humitat. Hauries de tornar a casa a posar-te els xancles.

DORN: Tinc calor.

POLINA: No et cuides gens, i mira que ets tossut! Ets metge, i saps perfectament que l'aire humit et fa mal; però t'agrada veure'm patir; ahir ho vas fer expressament, de seure tot el vespre a la terrassa...

DORN, es posa a cantar: «No diguis que la joventut ja està perduda...»

POLINA: Estaves tan extasiat conversant amb Irina Nikolaieva, que no et vas adonar del fred. Reconeix que t'agrada...

DORN: Tinc cinquanta-cinc anys.

POLINA: Ximpleries; per un home això no és cap edat. T'has conservat de meravella, i les dones encara et troben atractiu.

DORN: Bé, ¿i què vols que hi faci?

POLINA: Els homes sempre esteu disposats a llançar-vos als peus d'una actriu. Tots sou iguals!

DORN, canta: «Altre cop al teu davant...» Que la societat estimi els artistes i els tracti de manera diferent que, per